

Wyrok z dnia 11 kwietnia 2000 r.

I PKN 592/99

Układ zbiorowy pracy może stanowić, że uznanie przez pracodawcę na podstawie indywidualnej decyzji dotychczasowych okresów zatrudnienia i przyznanie pracownikowi z tego tytułu nagrody jubileuszowej jest skuteczne przy ocenie w przyszłości prawa do świadczenia za dalsze okresy.

Przewodniczący SSN Teresa Flemming-Kulesza, Sędziowie SN: Jadwiga Skibińska-Adamowicz, Barbara Wagner (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 11 kwietnia 2000 r. sprawy z powództwa Marii G. przeciwko Lasom Państwowym – Nadleśnictwu B. z/s w B. o nagrodę jubileuszową, na skutek kasacji strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie z dnia 8 lipca 1999 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie wyrokiem z dnia 8 lipca 1999 r. [...] zmienił wyrok Sądu Rejonowego-Sądu Pracy w Bochni z dnia 21 kwietnia 1999 r. [...], oddalający powództwo Marii G. o nagrodę jubileuszową w ten sposób, że zasądził na rzecz powódki od Lasów Państwowych – Nadleśnictwo B. z siedzibą w B. kwotę 6.024,55 zł z odsetkami od dnia 18 grudnia 1998 r.

Powódka rozpoczęła karierę zawodową w b. Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w B. w dniu 1 grudnia 1963 r., gdzie pracowała do 31 sierpnia 1968 r. na stanowisku księgowej. Od 6 marca 1972 r. do 1 lutego 1976 r. była zatrudniona w Państwowym Zakładzie Unasienniania Zwierząt w B. na stanowisku referenta administracyjnego, a następnie księgowej. W okresie od 19 lutego 1976 r. do 10 kwietnia 1985 r. zatrudniona była w GS „S.C.” w D. Z dniem 11 kwietnia 1985 r. rozpoczęła pracę u strony pozwanej, zajmując kolejno stanowiska kierownika sekcji finansowej, p.o. głównego księgowego i głównego księgowego. W dniu 18 grudnia 1993 r. po-

wódka otrzymała nagrodę jubileuszową za trzydziestoletni staż pracy na podstawie porozumienia z dnia 28 lipca 1992 r. w sprawie wynagradzania pracowników nie zaliczonych do Służby Leśnej w jednostkach organizacyjnych Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe. Postanowienia tego porozumienia dawały podstawę do zaliczenia do okresu pracy uprawniającego do nagrody jubileuszowej okresów zatrudnienia w uspołecznionych zakładach pracy oraz okresów zaliczalnych i równorzędnych na zasadach określonych w zarządzeniu Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 23 grudnia 1989 r. w sprawie ustalania okresów pracy i innych okresów uprawniających do nagrody jubileuszowej.

W dniu 29 maja 1998 r. strona pozwana dokonała rejestracji ponadzakładowego układu zbiorowego pracy dla pracowników Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe, który w § 33 określa warunki wymagane do nabycia prawa do nagrody jubileuszowej. Do okresu pracy wlicza się okresy zatrudnienia w Państwowym Gospodarstwie Leśnym i w jednostkach organizacyjnych Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe, a także inne okresy pracy, jeżeli na podstawie przepisów odrębnych podlegają one zaliczeniu do okresu pracy, od którego zależą uprawnienia pracownicze. Wliczeniu podlegają także okresy pracy zaliczone na podstawie decyzji indywidualnych wydanych do dnia 31 sierpnia 1992 r., zgodnie z Protokołem uzgodnień pomiędzy Naczelnym Dyrektorem Lasów Państwowych a Przewodniczącymi Krajowych Organizacji Związkowych działających w Lasach Państwowych z dnia 29 czerwca 1989 r.

Sąd wywiódł, że powódka nabyła w dniu 18 grudnia 1998 r. prawo do nagrody jubileuszowej za 35 lat pracy na warunkach przewidzianych w porozumieniu z dnia 28 lipca 1992 r. Zarejestrowanie ponadzakładowego układu zbiorowego pracy w dniu 29 maja 1998 r. nie spowodowało bowiem automatycznie zmiany treści stosunku pracy Marii G. w zakresie warunków wynagrodzenia za pracę, wynikających z porozumienia w sprawie wynagradzania pracowników nie zaliczonych do Służby Leśnej w jednostkach organizacyjnych Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe z 1992 r. Paragraf 33 układu, jako mniej korzystny od poprzednio obowiązującego porozumienia płacowego, miałby zastosowanie w ocenie prawa powódki do nagrody jubileuszowej tylko wówczas, gdyby pracodawca, zgodnie z art. 241¹³ KP, wypowiedział jej dotychczasowe warunki pracy i płacy. W odniesieniu do powódki nadal zatem obowiązują zasady nabycia prawa do gratyfikacji jubileuszowej wynikające z załącznika Nr 14 do Porozumienia z dnia 28 lipca 1992 r.

Strona pozwana zaskarżyła ten wyrok kasacją. Wskazując jako jej podstawy naruszenie przepisów prawa materialnego, a „w szczególności” art. 68, 70, 241¹³, 241²⁷ KP, zarządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 14 marca 1995 r. w sprawie stanowisk, wymagań kwalifikacyjnych, zasad wynagradzania i stopni zawodowych Służby Leśnej (M.P. Nr 15, poz. 179) oraz naruszenie prawa procesowego, „a w szczególności” art. 233 KPC, wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i jego zmianę poprzez oddalenie powództwa „ewentualnie z ostrożności procesowej” o przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Powódka nie jest zatrudniona na podstawie umowy o pracę, lecz powołania. Zaliczona jest do pracowników Służby Leśnej. W kontekście uzasadnienia zaskarżonego wyroku była to okoliczność istotna dla rozstrzygnięcia sprawy, którą Sąd całkowicie pominął. Wypowiedzenie warunków pracy i płacy w stosunkach pracy z powołania jest niedopuszczalne. Art. 241¹³ KP, pozostający w opozycji do art. 68 i 70 KP, nie może mieć w sprawie zastosowania. W celu „wprowadzenia” nowych zasad nabywania prawa do nagrody jubileuszowej pracodawca musiałby odwołać powódkę z zajmowanego stanowiska i ponownie na nie ją powołać. Poza tym, ponadzakładowy układ zbiorowy pracy nie jest mniej korzystny od poprzednio obowiązującego porozumienia płacowego. Ustęp 4 § 33 układu dawał wszystkim pracownikom podstawę do zaliczenia okresów zatrudnienia wykonywanego poza Państwowym Gospodarstwem Leśnym oraz innych okresów na mocy indywidualnych decyzji. Powódka mogła wystąpić ze stosownym wnioskiem, ale z takiej możliwości nie skorzystała. Pracodawca nie może ponosić ujemnych konsekwencji braku dostatecznej troski pracownika o własne sprawy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzut naruszenia przez Sąd art. 233 KPC przez zaniechanie ustalenia, że „powódka zatrudniona jest u pozwanego nie na podstawie umowy o pracę lecz na podstawie powołania i zaliczona jest do Służby Leśnej oraz, że nie wszystkie postanowienia PUZP stosuje się do Służby Leśnej” mógłby stanowić uzasadnioną podstawę kasacyjną tylko wówczas, gdyby brak ustaleń we wskazanym zakresie stanowił rzeczywiście uchybienie przepisom proceduralnym i to takie, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy (art. 393¹ pkt 2 KPC).

Powódka, zatrudniona u strony pozwanej od 11 kwietnia 1985 r., w dniu 16

października 1992 r. została powołana na stanowisko głównego księgowego. Zgodnie z art. 68 § 1 KP w brzmieniu obowiązującym po 2 czerwca 1996 r., tj. po wejściu w życie ustawy z dnia 2 lutego 1996 r. o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 214, poz. 110 ze zm. - powoływanej dalej jako „ustawa nowelizacyjna”), „stosunek pracy nawiązuje się na podstawie powołania w przypadkach określonych w odrębnych przepisach albo w przepisach wydanych na podstawie art. 298”. Według art. 8 § 1 tejże ustawy, z dniem jej wejścia w życie stosunki pracy nawiązane na podstawie powołania na czas nie określony na stanowiskach pracy nie wymienionych w przepisach, o których mowa w art. 68 § 1 KP, przekształcają się w stosunki pracy na podstawie umowy o pracę na czas nie określony. Stosownie do art. 25 ustawy nowelizacyjnej, z dniem 2 czerwca 1998 r. utraciło moc obowiązującą rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1974 r. w sprawie praw i obowiązków pracowników lasów państwowych (Dz.U. Nr 51, poz. 328), które przewidywało powołanie jako podstawę zatrudnienia pracowników lasów państwowych między innymi na stanowiskach samodzielnych. Z dniem 2 czerwca 1996 r. skreślony został § 2 art. 68 KP, co w konsekwencji spowodowało utratę mocy obowiązującej wydanego na jego podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 20 listopada 1974 r. w sprawie określenia stanowisk kierowniczych, na których zatrudniali się pracownicy na podstawie powołania (Dz.U. Nr 45, poz. 268 ze zm.), które w § 1 pkt 10 zaliczało głównego księgowego do osób na stanowiskach kierowniczych zatrudnianych w drodze powołania. Wobec tego Sąd nie mógł naruszyć art. 68 i 70 KP przez ich niezastosowanie, albowiem nie miały one w ogóle w sprawie zastosowania. Sąd rzeczywiście nie wyjaśnił, jaka była podstawa nawiązania stosunku pracy z powódką i nie dokonał w tym przedmiocie ustaleń, ale dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczność ta nie miała znaczenia, zaś ustalenia były zbędne.

W ocenie prawa Marii G. do gratyfikacji jubileuszowej z tytułu 35 lat pracy należy uwzględnić stan prawny obowiązujący w dniu 18 grudnia 1998 r., albowiem ta data wyznacza termin powstania ewentualnego jej prawa do dochodzonego świadczenia i roszczenia o jego wypłatę. Powódka, jak wynika z art. 45 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz.U. Nr 101, poz. 444 ze zm.) w związku z § 1 pkt 3 lit. c zarządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 14 marca 1995 r. w sprawie stanowisk, wymagań kwalifikacyjnych, zasad wynagrodzenia i stopni zawodowych Służby Leśnej (M.P. Nr 15, poz. 179), jest pracownikiem Służby Leśnej. Według § 9 pkt 2 zarządzenia z dnia 14 marca 1995 r., pracownicy tej

grupy zatrudnionych otrzymują oprócz wynagrodzenia zasadniczego i dodatku funkcyjnego (§ 8) „nagrody jubileuszowe według zasad określonych w porozumieniu w sprawie wynagradzania pracowników nie zaliczonych do Służby Leśnej w jednostkach organizacyjnych Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe”.

Zgodnie z porozumieniem z dnia 28 lipca 1992 r. w sprawie wynagradzania pracowników nie zaliczonych do Służby Leśnej w jednostkach organizacyjnych Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe, zaliczeniu do okresu pracy uprawniającego do nagrody jubileuszowej podlegały okresy zatrudnienia stosownie do obowiązującego wówczas zarządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 23 grudnia 1989 r. w sprawie ustalania okresów pracy i innych okresów uprawniających do nagrody jubileuszowej oraz zasad jej obliczania i wypłacania (M.P. Nr 44, poz. 358), a także inne okresy pracy z mocy indywidualnych decyzji Dyrektora Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych wydanych na podstawie „Protokołu uzgodnień pomiędzy Naczelnym Dyrektorem Lasów Państwowych a Przewodniczącymi Krajowych Organizacji Związkowych działających w Lasach Państwowych” z dnia 29 czerwca 1989 r. Zgodnie z § 1 ust. 2 załącznika nr 14 do tego porozumienia, okresy zaliczone do okresu pracy w drodze indywidualnych decyzji „uznaje się za okresy pracy w Państwowym Gospodarstwie Leśnym Lasy Państwowe”, w przeciwieństwie do innych okresów zaliczalnych, co miało znaczenie dla ustalenia wysokości nagrody (poprzez odmienne określenie podstawy wymiaru tego świadczenia). Przy zastosowaniu powyższych zasad powódka w dniu 18 grudnia 1993 r. legitymowała się trzydziestoletnim stażem zatrudnienia i nabyła z tego tytułu prawo do gratyfikacji jubileuszowej, która została jej przez stronę pozwaną wypłacona.

Zgodnie z § 33 ponadzakładowego układu zbiorowego pracy zawartego w dniu 29 stycznia 1998 r., zarejestrowanego w dniu 29 maja 1998 r., obowiązującego od dnia 1 czerwca 1998 r., do okresu pracy uprawniającego do nagrody jubileuszowej wlicza się: (a) lata przepracowane w Państwowym Gospodarstwie Leśnym i w jednostkach organizacyjnych Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe, (b) inne okresy podlegające wliczeniu na mocy odrębnych przepisów oraz (c) okresy pracy zaliczone do dnia 31 sierpnia 1992 r. do stażu pracy w Lasach Państwowych w drodze indywidualnych decyzji na podstawie protokołu uzgodnień między Naczelnym Dyrektorem Lasów Państwowych a Przewodniczącymi Krajowych Organizacji Związkowych działających w Lasach Państwowych z dnia 29 czerwca 1989 r. Przy tym, te ostatnie uznaje się za okresy pracy w Państwowym Gospodarstwie Leś-

nym Lasy Państwowe (§ 33 ust. 2). Przepis ten został zmieniony protokołem dodatkowym nr 2 z dnia 17 marca 1999 r., wpisanym do rejestru 31 maja 1999 r. W rozpoznawanej sprawie znajduje on jednak zastosowanie w wersji obowiązującej w dniu 18 grudnia 1998 r., a więc w brzmieniu pierwotnym.

Decyzjami z dnia 11 kwietnia 1990 r. oraz z dnia 23 listopada 1993 r. zaliczono powódce do okresu pracy uprawniającego do dodatku stażowego i nagrody jubileuszowej następujące okresy zatrudnienia : od 1 grudnia 1963 r. do 31 sierpnia 1968 r.; od 1 września 1968 r. do 5 marca 1972 r.; od 6 marca 1972 r. do 1 lutego 1976 r. oraz od 19 lutego 1976 r. do 10 kwietnia 1985 r. Tym samym spełniony został przewidziany w § 33 ponadzakładowego układu zbiorowego pracy warunek - wydanie indywidualnej decyzji przed 31 sierpnia 1992 r.- do wliczenia tych okresów do okresu zatrudnienia jako wykonywanego w jednostce organizacyjnej Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe. Ponowny, złożony po 1 czerwca 1998 r., wniosek powódki, o zaliczenie do okresu pracy w Państwowym Gospodarstwie Leśnym Lasy Państwowe zatrudnienia sprzed 11 kwietnia 1985 r. był zbędny.

Wbrew odmiennemu pogładowi wyrażonemu przez Sąd drugiej instancji w motywach zaskarżonego wyroku, ponadzakładowy układ zbiorowy pracy z dnia 29 stycznia 1998 r. nie pogorszył warunków zaliczania pracownikom do okresu zatrudnienia pracy u innych pracodawców, w porównaniu z postanowieniami porozumienia z dnia 28 lipca 1992 r. Po prostu uregulował je częściowo inaczej. Zmiana taka była uzasadniona między innymi utratą mocy obowiązującej z dniem 2 czerwca 1996 r. (wejście w życie ustawy nowelizacyjnej) przepisów określających „zasady wynagradzania za pracę i przyznawania innych świadczeń związanych z pracą”, wydanych na podstawie art. 79 KP (art. 11 ustawy z dnia 2 lutego 1996 r.). Jednym z takich aktów prawnych było zarządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 23 grudnia 1989 r., którego przepisy zachowały moc „do czasu objęcia pracowników, których przepisy te dotyczą i w zakresie przedmiotu w nich unormowanego – postanowieniami układu zbiorowego pracy lub innymi przepisami prawa pracy”. Przy tym, przepisy zarządzenia w sprawie ustalania okresów pracy i innych okresów uprawniających do nagrody jubileuszowej oraz zasad jej obliczania i wypłacania nie miały charakteru powszechnie obowiązującego. Stosowane były wtedy, gdy układ zbiorowy pracy przewidywał gratyfikację jubileuszową i tylko o tyle, o ile nie zawierał odmiennych zasad w zakresie regulacji wynikającym z tytułu zarządzenia (§ 1). Dlatego w relacji między postanowieniami układowymi i przepisami zarządzenia Ministra Pracy i

Polityki Socjalnej z dnia 23 grudnia 1989 r. nie miało zastosowania kryterium korzyści regulacji prawnej.

Przez wejście w życie z dniem 1 czerwca 1998 r. ponadzakładowego układu zbiorowego pracy nie nastąpiła zmiana warunków umowy o pracę powódki, która uzasadniałaby konieczność ich wypowiedzenia. Wobec tego art. 241¹³ KP nie miał w sprawie zastosowania. Sąd drugiej instancji naruszył ten przepis przez jego zastosowanie, a nie z przyczyn wskazanych w kasacji (brak prawnej możliwości jego zastosowania wobec niedopuszczalności wypowiedzania warunków pracy i płacy wynikających z powołania).

Wbrew sugestii strony skarżącej, Sąd prawidłowo nie zastosował art. 241²⁷ KP. Przepis ten w § 1 przewiduje dopuszczalność okresowego zawieszenia stosowania zakładowego układu zbiorowego pracy lub niektórych jego postanowień porozumieniem stron układowych w celu uniknięcia lub ograniczenia zwolnień pracowników z przyczyn dotyczących pracodawcy, a więc w okolicznościach opisanych w art. 1 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. z 1990 r. Nr 4, poz. 19 ze zm.), stanowiąc w § 3, iż z mocy prawa nie stosuje się w zakresie i przez czas określony w porozumieniu wynikających z tego układu, a także z ponadzakładowego układu zbiorowego pracy, warunków umów o pracę. Art. 241²⁷ KP nie stanowił podstawy prawnej rozstrzygnięcia zawartego w zaskarżonym wyroku i nie mógł jej stanowić. Stąd zarzut jego naruszenia jest bezzasadny.

W konkluzji należy stwierdzić, że powódka nabyła prawo do gratyfikacji jubileuszowej na podstawie § 33 ponadzakładowego układu zbiorowego pracy z dnia 29 stycznia 1998 r., a nie załącznika Nr 14 do porozumienia z dnia 28 lipca 1992 r. Rozstrzygnięcie zawarte w zaskarżonym wyroku odpowiada prawu, choć z innych motywów niż wskazane przez Sąd drugiej instancji w uzasadnieniu orzeczenia.

Mając powyższe na względzie Sąd Najwyższy, stosownie do art. 393¹² KPC, orzekł jak w sentencji.

=====